

ПОЛКОВНИК ІЛАЙ МАК-КАЛЛОУ

З офіційного документа WPA (1936)

Мені часто казали, що я проживу щонайменше років зо сто. І, досягнувши цього віку, я переконався, що то було правдиве пророчтво. Свій скальп я зберіг, однак помираю не християнином. Якщо справді є потойбічні Мисливські Угіддя, до яких потрапляють після смерті індіанські воїни, то мені дорога прямісінько туди. Або ж до річки Стікс. Мое життя промайнуло надто швидко. Якби лишень я міг прожити ще один рік як нормальна людина, спроможна ходити своїми ногами... Однак я вже своє відходив і тепер лежу, прикутий до ліжка, та, наче те немовля, пускаю під себе калюжі.

Якби Творець зглянувся й подарував мені бодай трішечки сил, я б дістався нашого пасовиська, що біля східного вигину річки Нуесес (у своїх снах я вже тричі туди добирався). Я ж бо не боюся втратити свою душу, як не боявся цього Александр Великий, який, відчуваючи, що от-от помре, виповз навкарачки зі свого палацу, щоб утопитися в річці Євфрат. Він добре розумів: якщо його тіло зникне безслідно — люди вважатимуть, що він вознісся на небеса, як Бог. Але все зіпсувала його дружина, яка, перехопивши чоловіка на самісінькому березі річки, потягла його додому, щоб він помер безславною смертю звичайнісінької людини. А мене ще запитують, чому це я не одружився вдруге.

Чого я ще не хочу — то це зустрітися на тому світі зі своїм жалюгідним сином, який, найімовірніше, вирушив туди вже давно. А колись я подарував найкращого молодого буйвола зі свого стада Куані Паркеру, останньому вождеві команчів, за те, що він зберіг моєму синові — тоді ще хлопчаківі — життя. Буйвола, згідно з давнім звичаєм, забилі списами; відбувалося це на моєму пасовиську, яке свого часу було частиною мисливських угідь команчів. Куана прийшов тоді з кількома

індіанцями, серед яких був і старий, усіма шанований вождь племені арапахо. Я сів разом із ними до трапези — ще теплої печінки буйвола, политої його ж власною жовчю. І тоді вождь арапахо подарував мені добряче подряпану списом срібну обручку, яку власноруч зняв із пальця Джорджа Армстронга Кастера. Обручку цю, на якій висічено «7 Кав.», я заберу із собою на той світ, бо ж не маю, та й, зрештою, не мав гідного спадкоємця, котрому міг би її передати.

Дата мого народження відома багатьом. Саме того дня — другого березня тисяча вісімсот тридцять шостого року — було підписано Декларацію про незалежність, яка звільнила Техас від мексиканської тиранії. Підписували її в якійсь убогій халупі хворі на малярію мексиканці й американські бандити, які втекли до штату, щоб урятуватися від шибениці. І я був першою дитиною чоловічої статі, яка народилася в цій новій республіці.

Іспанці прибули до Техасу сотні років тому, прагнучи підкорити цю землю. Однак нічого в них не вийшло. Хоча спочатку співвітчизникам Колумба начебто все вдавалося: вони підкорювали кожне індіанське плем'я, що траплялося на їхньому шляху. Я не можу нічого напевне стверджувати стосовно ацтеків, бо ж ніколи не бачив їх на власні очі, але, мабуть, вони були не страшнішими за купку шмаркачів із недільної школи. А от ліпани-апачі миттю втерли носа зухвалим конкістадорам. Щоправда, після цього прийшли команчі, котрих можна порівняти хіба що з татаро-монголами. Це плем'я загнало апачів просто в море й, остаточно розгромивши іспанців, перетворило Мексику на невідільничий ринок. Мені одного разу довелося спостерігати, як команчі гнали, наче худобу, захоплених у рабство селян (їх було кількасот) уздовж річки Пекос.

Зазнавши такого жорсткого опору з боку індіанців, мексиканський уряд вигадав новий відчайдушний план колонізації Техасу. Чотири тисячі акрів землі в повне володіння вони пообіцяли кожному чоловікові будь-якої національності, який забажає оселитися західніше річки Сабін. Це був договір, скріплений кривавою печаттю. Що ж до неписаних законів команчів — вони були такими ж прямолінійними. Простими й зрозумілими, як червона кров. Будь-якого чоловіка, що не належав до їхнього племені, — катувати й убивати. Будь-яку жінку — гвалтувати й убивати. А дітей — або перетворювати на рабів, або всиновлювати. Європейці не надто й охоче відгукувалися на привабливу пропозицію мексиканського уряду. Американців же одразу насунуло в Техас, мов

сарани. Їм-бо обіцяна земля була, мабуть, дорожча за їхніх жінок та дітей. Як написано: «Переможцеві дам їсти від дерева життя».

Мій батько тисяча вісімсот тридцять другого року прибув до Магагорди, де в ті часи загибель від кулі чи томагавка була річчю такою буденною, що на це дивилися лишень як на знак Божий для тих, хто, як написано, «не згубить нагороди своєї». Що ж до мексиканського уряду, то він, злякавшись американської навали, досить швидко перекрив іммігрантам зі Штатів дорогу до Техасу.

Однак таке життя все одно було кращим за жалюгідне животіння в Старих Штатах, де столи багатіїв вигиналися від наїдків, а біднякам діставалися лише мізерні крихти. Не варто вірити офіційним документам, що стверджують, начебто американцям вдалося перемогти у війні за Техас завдяки заможним людям із Остіна та Г'юстона. Нащадки тих багатіїв розпалили свого часу справжню війну в періодиці, намагаючись обілити власні імена та проголосити своїх предків засновниками штату Техас. Але насправді ця земля стала американською винятково завдяки злидарям, до яких належав і мій батько.

Здоровий, дужий шотландець, він разом з іншими такими самими чоловіками воював у битві при Сан-Хасінто. А після війни — працював і ковалем, і зброярем, і землеміром. Він був високий, ставний, мав міцні руки та веселу вдачу. Тож усім, хто ще не знав його добре, здавалося, що він — із тих людей, поряд із якими можна почуватися в цілковитій безпеці. Але згодом більшість із них виявляла, що помилялася.

Батько мій не був побожним (тому, мабуть, я й став язичником). Проте він належав до тих людей, які не мають звички гаяти час. Не знаєш-бо, коли завітає до тебе бабця з косою, — може, і сьогодні. Наша родина спочатку мешкала в Бастропі, вирощуючи кукурудзу й сорго та розводячи поросят. Однак згодом прийшли нові поселенці, які, перекавши найкривавіші часи, вдерлися до Техасу, щоб «законним» шляхом витурити звідти людей, які воювали з індіанцями й потім обробляли землю, що до того не знала ще оранки. Люди ці — справжні підкорювачі Техасу, більшість із яких була неписьменною, — заплатили за свої здобутки жахливою ціною крові. На той час, коли мені виповнилося десять, я вже власноруч викопав чотири могили. Адже в нашій родині звичними були ночі, коли всі водночас прокидалися від іще ледь чутного цокотіння кінських копит. І знали, що вершник принесе чергову

страхітливу звістку на кшталт «нашого сусіда такого-то індіанці за-різали, мов кабанчика на День подяки». І наш батько, перевіривши, чи достатньо в нього набоїв, зникне разом із нічним гостем у непроглядній темряві. Як кажуть команчі, хоробрі помирають молодими. Ці слова цілком підходять і для перших американців, які прийшли до Техасу.

Коли «сорока на хвості принесла» мешканцям Старих Штатів новину про те, що жити в Техасі вже безпечно, почалася нова хвиля переселень. Приїздили люди з тугими гаманцями, що було вкрай вигідно місцевому урядові. І ось одного чудового дня (було це тисяча вісімсот сорок четвертого року) в наші ворота вперше постукав отакий замож-енький прихोцько — типовий міський уродженець, який усе життя вбирався в дорогий одяг та ходив стригтися до перукарні. Його гнідий кінь був нічим не кращим за свого господаря — випещений, мов шляхетна панянка. Він, бачте, їв тільки зерно. Адже від трави в нього боліли копита.

Минуло якихось два місяці — і в Смітвіка, одного з наших сусідів, відсудили земельну ділянку. А трохи згодом зі своїх володінь були ви-турені Горнсбі та Мак-Леод. Адвокатів тоді до Техасу наїхало стільки, що хоч греблю ними гати. Тож через декілька років усі першопоселенці, втративши свої паї, змушені були просуватися далі на захід, де досі па-нували індіанці. А товстосуми, розташувавшись на «законно» відібраній землі, вже плели змову щодо того, як же їм зберегти власне право на володіння чорношкірими рабами. На Півдні, мовляв, могло відбуватися що завгодно. А Техас — це Захід, і тут — свої закони.

До нас ці «шляхетні» багатії теж знайшли спосіб прискіпатися: помітили, що в моєї матері дещо смаглява шкіра, та й узялися торочити, мовляв, ця жінка — окторонка. Насправді ж моя мама не мала ані кра-плі негритянської крові. Походила вона з давнього кастильського роду, тому й шкіра в неї була трішки темнішою, ніж у «блідоллицих». Але ж риси її обличчя були тонкими, як у всіх європейців. Утім, спробуй-но щось довести цим адвокатам.

Тож тисяча вісімсот сорок шостого року ми перебралися на ін-діанську територію, оселившись біля річки Педерналес (то були мисливські угіддя команчів). Дерев тут не знали, що таке сокира. Зем-ля була чорною й пухкою, а тварини — здоровими та вгодованими. Трава подекуди сягала дорослій людині грудей, і навіть найстрімкіші гірські схили рясніли дикими квітами. Геть несхожою була ця місцина